

Jelena Đurović

Projekat COBISS.Net u Crnoj Gori – rezultati i značaj

Bibliotečko-informacioni sistemi i informacioni sistemi o istraživačkoj djelatnosti predstavljaju izuzetno značajnu infrastrukturu bez koje se ne može zamisliti savremeno školstvo i istraživanja, a takođe ni kulturni, tehnološki i privredni razvoj. Biblioteke ne mogu odigrati svoju ulogu ako njihovo funkcionisanje nije podržano savremenom informacionom i komunikacionom tehnologijom.

COBISS (Kooperativni online bibliografski sistem i servisi) predstavlja organizacioni model povezivanja biblioteka u bibliotečko – informacioni sistem sa uzajamnom katalogizacijom, uzajamnom bibliografsko – kataloškom bazom podataka COBIB i lokalnim bazama podataka biblioteka – učesnica.

Potpisivanjem sporazuma 2003. godine između nacionalnih biblioteka država, u kojima je implementiran sistem COBISS o besplatnom protoku bibliografskih informacija, nastao je Projekat COBISS.Net. U mrežu COBISS.Net aktivno je do sada uključeno 6 država iz regiona: Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija, Slovenija, Srbija i Bugarska.

Nakon uspostavljanja mreže COBISS.Net, koja omogućava slobodan protok bibliografskih zapisa koji se kreiraju u autonomnim sistemima država – članica mreže, kao i međusobno povezivanje nacionalnih bibliotečko – informacionih sistema na bazi besplatne razmjene bibliografskih zapisa, COBISS.CG ima veoma pozitivna iskustva. Ona se prvenstveno ogledaju u sljedećem:

- Ubrzana automatizacija bibliotečkog poslovanja u bibliotekama koje su se 2001. godine kada je uspostavljen COBISS.CG uključile u sistem. Do sada broj bibliografskih zapisa u uzajamnoj bazi COBIB.CG iznosi preko 200.000. U ukupnom broju bibliografskih zapisa u elektronskom katalogu, odnos kreiranih i preuzetih zapisa iznosi 47% prema 53% u korist preuzetih. Odnos kreiranih i preuzetih bibliografskih zapisa u elektronskom katalogu CNB je skoro isti: kreiranih bibliografskih zapisa ima 46%, preuzetih bibliografskih zapisa ima 54%. Koristeći povoljnosti uzajamne katalogizacije unutar sistema COBISS.CG i preuzimanjem zapisa iz COBISS.Net-a, pojedine biblioteke su uspjele da unesu preko 90% svojih fondova u elektronski katalog.

- Zainteresovanost drugih biblioteka za uključivanje u sistem COBISS.CG i korišćenje povoljnosti mreže COBISS.Net. Realizacijom II faze Projekta VBCG uključeno je do sada ukupno 26 biblioteka: nacionalna, 2 univerzitetske, 7 fakultetskih, 4 specijalne, 11 narodnih i 1 školska biblioteka.

- Provjerenu metodologiju i programsku podršku za vođenje bibliografija istraživača u sistemu COBISS i aplikaciju za uspostavljanje nacionalnog informacionog sistema o istraživačkoj djelatnosti (SICRIS, E-CRIS).

Nacionalni E-CRIS sistemi uključuju baze podataka o istraživačkim organizacijama, istraživačima i istraživačkim projektima, koje su međusobno povezane. IZUM omogućava besplatan pristup aplikaciji E-CRIS svim članicama sistema COBISS.

E-CRIS.CG je povezan sa informacionim sistemom COBISS.CG, odnosno s njegovom bibliografskom bazom podataka COBIB.CG. Trenutno su u sistemu E-CRIS.CG javno dostupni (inicijalni) podaci za preko 1.000 istraživača i preko 30 istraživačkih organizacija.

- COBISS.Net omogućava brzu i efikasnu izradu Tekuće crnogorske bibliografije koja, osim crnogorske izdavačke produkcije, prikuplja bibliografske jedinice o Crnoj Gori, Crnogorcima i djela crnogorskih autora objavljenih van Crne Gore. Na godišnjem nivou za Tekuću nacionalnu bibliografiju, po osnovu nacionalnog kriterijuma i predmetnog kriterijuma, preuzima se putem COBISS.Net-a 25-30% od ukupnog broja bibliografskih zapisa.

- Posredstvom IZUM-a, svim članicama COBISS.Net-a obezbijeden je besplatan pristup ISSN registru. IZUM će snositi troškove članarine za prvu godinu, troškove pristupa serverima VIRTUA, kao i obuku za sve članice COBISS.Net-a. Isto tako omogućeno je besplatno preuzimanje bibliografskih zapisa za strane knjige koje je COBISS.SI preuzeo iz OCLC-a, odnosno World Cat-a.

- Različiti programi obrazovanja kadrova (bibliotekara i informatičara)
Do sada je oko 120 bibliotekara iz Crne Gore pohađalo kurseve za COBISS katalogizaciju. 75 bibliotekara je dobilo licencu za rad u uzajamnoj katalogizaciji. Vanredne postdiplomske studije iz bibliotekarstva i informacionih nauka, koje IZUM realizuje iz Programa međunarodne razvojne pomoći bibliotekama u mreži COBISS.Net, iz Crne Gore pohađalo je i završilo 8 bibliotekara, dok su 4 bibliotekara trenutno na studijama. COBISS Konferencijama do sada je prisustvovalo oko 100 bibliotekara iz Crne Gore, a na specijalnim radionicama se obučavao veliki broj bibliotekara i informatičara za rad u sistemu COBISS.

- IZUM razvija i održava programsku opremu COBISS s korisničkim interfejsom na više jezika, uz pružanje podrške u opremanju biblioteka računarskom opremom.

- Finansijska podrška

Za implementaciju i razvoj bibliotečko-informacionog sistema COBISS.CG Centralnoj biblioteci i bibliotekama u Crnoj Gori, direktno i posredstvom IZUM-a iz razvojnog programa Vlade Republike Slovenije do sada je opredijeljeno donacija, za opremu, namještaj, obrazovanje i slično, u vrijednosti preko 500.000 EUR.

Zaključak

COBISS.Net za crnogorski bibliotečko – informacioni sistem znači: brži razvoj bibliotečko – informacione djelatnosti u Crnoj Gori; transformaciju biblioteka u savremene informacione centre; racionalno korišćenje ljudskih resursa, vremena i troškova; razmjenu i udruživanje baza podataka u cilju poštovanja kulturnih različitosti.

Relativno mali bibliotečko-informacioni sistem Crne Gore posredstvom COBISS.Net-a i svih povoljnosti koje ova mreža pruža, otvara velika vrata Crnoj Gori za brže uključjenje u informaciono društvo koje počiva na znanju.